

NFGF Forbundet

Norges Frukt- og Grønnsakgrossisters Forbund

Landbruks- og matdepartementet
Postboks 8007 Dep

0030 OSLO

Deres ref.:
Vår ref.: Oddmund Østebø
Dato: Oslo, 30. november 2011

HØRING AV NOU 2011: 4 "MAT, MAKT OG AVMAKT – OM STYRKEFORHOLDENE I VERDIKJEDEN FOR MAT"

Vi viser til brev av 7.7. d.å. fra Landbruks- og matdepartementet om ovennevnte. Vi vil i dette brevet gå inn på ulike sider knyttet til utredningen.

1. Om mandatet

Vi oppfatter det overordnede mandatet som følgende slik det er gjengitt i utredningen:

Gjennomføre en utredning om styrkeforholdene i verdikjeden for mat som skal bidra til åpenhet og innsyn, samt sikre forbrukerinteressene og en tilfredsstillende samfunnsmessig kontroll

Videre under mandatet er det gitt blant annet følgende begrensning:

Det er videre lagt til grunn at det ligger utenfor utvalgets mandat å vurdere tiltak som er etablert for å nå landbrukspolitiske mål.

Vi mener det er uheldig at slike begrensninger er gitt i mandatet. Det begrenser sterkt mulighetene til å se nærmere på ulike forhold som importvernet og den rolle samvirket spiller i matmarkedet i Norge. Gitt begrensninger mandatet har, gir utredningen etter vår oppfatning et svært begrenset mulighetsrom for endringer i maktstrukturen i matsektorene i Norge. Med begrensningene i mandatet legges det opp til en politisk kampanje på noen bestemte premisser for å svekke deler av handelen i den norske matvarekjeden. Vi mener det norske matmarkedet i liten grad er tjent med at det skal legges ytterligere politiske premisser for hvordan forhold mellom de ulike ledd skal håndteres i framtiden. Vi mener dagens rammeverk er tilstrekkelig. Hvis endringer skal vurderes må det legges til grunn nye og mer grundige utredninger. De må i større grad enn denne utredningen være åpen, og ta for seg en større bredde i problemstillingene knyttet til matmarkedet i Norge. Foreliggende utredning bør ikke legges til grunn for endringer i rammeforutsetningen i det norske matmarkedet.

2. Om grøntsektoren

I utredningen er ikke grøntsektoren spesielt grundig beskrevet. Det er uklart for oss hvem man har intervjuet i verdikjeden for å få fram et synspunkt. Det er underlig at det blir angitt feil markedsandeler for Norges største grøntleverandør. Etter vår oppfatning vil det være naturlig i en offentlig utredning å kvalitetssikre brukt faktagrunnlag med de som er toneangivende leverandør og tilknyttede bransjeorganisasjoner.

I utredningen beskrives utviklingstrekk for de enkelte varegrupper. For grøntsektoren legges det til grunn at det åpne markedet på Økern, høy importandel og fraværet av markedsregulering gjør markedet lett å påvirke. Det er først ved betydelige overskudd etter norske forhold som

synliggjøres på Økern at prisen påvirkes. Prisfluktasjoner bidrar til å gjenopprette markedsbalansen i det norske markedet.

Det er grunn til å understreke at grøntmarkedet i Norge omfatter langt mer enn Økern Torg. Det er flere grossistnettverk og enkeltgrossister i alle landsdeler.

Den relativt høye importandelen på 70 % har utviklet seg over år. Endringene midt på 1990-tallet med overgang fra et kvalitativt til tollbasert importvern gjennom WTO avtalen, har vært av stor betydning for markedsutviklingen. Ulike deler av produksjonsmiljøene på grøntsektoren har hatt ulik evne til å tilpasse seg de store endringen. Noen produksjoner har tilpasset seg bra, mens andre har store utfordringer, nå og i framtiden.

Fraværet av markedsregulering tror vi har liten betydning for vår sektor. Vi mener markedsregulering aldri har hatt og aldri vil få noen betydning på vår sektor. De små ordningene som er i dag, har liten betydning for ferske grøntvarer.

For å sikre en forretningsmessig framtid for norsk produksjon vil innovasjon i enhver forstand, produkter, tjenester og forretningsløsninger som støtter kunders behov for mer sammensatte konsepter være viktig.

Noe synkende forbruk de siste årene av frukt og grønt i Norge, er snudd slik at salget igjen har tatt seg opp. Forskning, utvikling og innovasjon har vært viktig i denne sammenheng. Bama/Gartnerhallens vilje til å satse i denne sammenheng har vært viktig for hele bransjen.

Det påpekes i utredningen at avregningsprisene mot norske produsenter har gått ned. Dette kan ha sammenheng med at den internasjonale konkurransen har slått inn i Norge, men vi vil også peke på følgende forhold:

- Kunstig lave priser på noen produkter grunnet systematiske prisundersøkelser i sentrale norske media, hvor ofte de samme produktene går igjen som vanlig runde tomater, løk, purre og potet. Ingen kjede vil bli 'hengt ut' i media som dyre på sunne grøntvarer. I noen tilfeller skjemmes prissammenligningene i media av at man sammenligner ulike kvalitet som naturligvis i utgangspunktet kan ha svært ulik pris. Dette skyldes mangel på kunnskap om størrelse, opprinnelse og hva som skiller de ulike varianter fra hverandre. Ved kunstig lav prising av noen produkter som går igjen i prisundersøkelsene i media, kan motstykket noen ganger bli at noen produkter er priset høyt. Mediestyrt prising kan påvirke avregningsprisene mot norske produsenter.
- I noen sammenhenger dreier det seg om tilgjengelighet til norske kvalitetsvarer, hvor den norske produksjonen konkurrerer med import av høy kvalitet, ofte varer som ikke finnes i Norge på tidspunktet eller som ikke blir dyrket her. Dette tror vi er noe norsk produksjon må leve med, men noe av dette kan løses med at norsk produksjon øker sin sortementsbredde.
- Importen kunne vært enda høyere enn den er i dag, hvis det ikke hadde vært for den lojalitet som norsk omsetning viser norsk produksjon.
- Økt intern norsk priskonkurranse på produsentleddet har de siste årene bidratt til lavere avregningspriser til produsent på enkelte grøntvarer. Økt volum for enkelte norske grøntvarer har bidratt til totale økonomiske bidrag til at norsk produksjon har økt de siste årene innenfor enkelte produktområder.
- I utgangspunktet burde økte kostnader i norsk produksjon kompenseres ved en høyere avregningspris. Dette kan ofte bli vanskelig fordi forskjellen mellom internasjonal pris og norsk målpris har økt.

- De siste årene har det vært fokus på lokal mat. Norsk omsetning og norske forbrukere er lojale mot dette hvis riktig pris og kvalitet reflekteres i markedet.

Vertikal integrasjon på grøntsektoren er omtalt som et problem i innstillingen. Dette er en ensidig beskrivelse av et system som for mange av de involverte har store fordeler av. Det at det kreves lojalitet av produsenter som har fått sikkerhet for leveranse for sin produksjon, er ytelser som skaper en gjensidighet og tillit. De som inngår et gjensidig samarbeid må alltid overveie konsekvensene av det. Markedsadgang er et stort gode i et nasjonalt og internasjonalt marked som er preget av overproduksjon i store perioden for de fleste produkter.

Utvalget mener det er behov for tiltak i grøntsektoren som sikrer en mer rimelig balansering av risiko mellom aktørene og som åpner for bedre markedsadgang både for nye og mindre produsenter.

Å balansere risiko mellom aktørene i en ferskvarerbransje som frukt og grønt, vil ofte være innbakt i prisen som oppnås i et markedsorientert marked som grøntsektoren er. Et klassisk eksempel på hvordan prisrisiko og prisnedgang kan oppstå skjer hvis en produsent knyttet til vertikalt omsetningsystem produserer et volum utover det avtalte, som systemet ikke kan avta, fordi de er bundet opp til å dekke sitt totale behov gjennom avtaler med andre produsenter. Det overskuddet som er utover avtalt volum hos produsentene blir en slik situasjon tilbudt på markedet til en lavere pris enn avtaleprisen.

I et oversiktlig, gjennomiktig og lite marked som det norske, kan 'det vertikale systemet' møte den samme varen igjen fra en konkurrent til en lavere pris. En slik praksis vil selvsagt kunne bidra til å undergrave økonomien gjennom både et lavere salg og lavere pris for å møte konkurransen fra 'systemets' overskuddslager. Presset vil selvsagt øke i et marked som det norske, med et volumoverskudd som markedet ikke kan avta. Vi kan ikke mer enn å spise oss mette.

Utvalget reiser forslag om å åpne for bedre markedsadgang både for nye og mindre produsenter på grøntsektoren.

Hvis slike forslag skal imøtekommes vil det få konsekvenser for de produsenter som i dag dekker markedet for norske varer. Skal etablerte produsenter slutte for å gjøre plass for nye og mindre produsenter? Hvem skal ta slike avgjørelser? Vi mener det ikke er noen menneskerett for noen å få lov til å produsere mat i Norge. Vi mener at produksjonen skal ivaretas av de produsenter som kan betjene markedet best, helt uavhengig av størrelse på produksjonen, eller om de er nye eller har drevet den aktuelle produksjonen i lang tid.

3. Om logistikk og kostnader i Norge

Logistikkostnadene ligger godt over andre land det vil være naturlig å sammenligne med. Generelt kan man si at kostnadene i gjennomsnitt iflg. DHL, for hele landet fort kan ligge 30 – 50 % høyere enn andre europeiske land. Dette reflekterer seg ikke minst for produkter som grøntvarer. Vår sektor kjennetegnes av høye volumer med hyppige leveringer over store avstander i vekslende vær og på dårlige veier. Det er med på å generere svinn på grøntsektoren som trekker opp kostnadene. Det er alltid solgte varer som må bære kostnadene. Ser man logistikken sammen med mange forholdsvis små butikker på små steder med liten befolkning og mange dominerende merkevarer, så reflekterer dette resultatet som er beskrevet som særnorske trekk i dagligvarehandelen.

Norsk dagligvarehandel har de siste årene hatt en sterk produktivitetsvekst uten økt lønnsomhet.

Det indikerer at dette har kommet forbruker og andre ledd tilgode.

4. Om lov om god handelskikk

Vi tror at en ny lov på dette området vil dempe kreativiteten og innovasjonen i matvarehandelen i Norge. Vi mener mange av de hensyn som den nye loven skal søke å ivareta er sikret gjennom dagens lovgivning. Det virker videre uklart hva de nye forslagene skal omfatte., men en lov på dette området kan under gitte forhold være positiv.

5. Utredningen er en del av en politisk kampanje

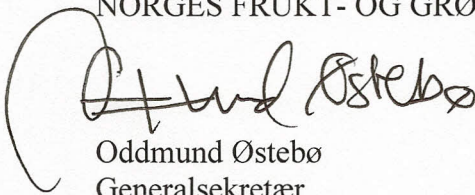
Fakta grunnlaget i rapporten gir etter vår oppfatning ikke grunnlag for de foreslåtte tiltak. Skal det gjøres noe på området, bør det baseres på bedre data. Vi har ingen tro på at økt politisk styring og kreativt kjøpmannskap går godt sammen. Vi ser på utredningen og tilhørende aktiviteter som et forsøk fra politiske myndigheter å ta et grep om hele matbransjen.

Premissene som er lagt til grunn i utredningen er ikke fullt representative for å vurdere forholdene i den norske matbransjen. Kjedene i dagligvarehandelen er viet stor oppmerksomhet, andre relevante forhold er nærmest gjemt bort eller omtalt og vurdert i liten utstrekning. Det gjelder importvernet, samvirket og matindustriens betydning for vårt nasjonale matmarked.

Vi vil avslutningsvis understreke at norske omsetningsledd på grøntsektoren tar ansvar for norsk produksjon og er beredt til å gjøre det i fremtiden.

Med vennlig hilsen

NORGES FRUKT- OG GRØNNSAKGROSSISTERS FORBUND

Oddmund Østebø
Generalsekretær